

Nr 168

Utlåtande i anledning av väckta motioner om pension åt f. d. ämneslärarinnorna vid Sigrid Rudebecks skola i Göteborg Elsa Helgesson och Ester Ullman.

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arrhén* (I: 247) och den andra inom andra kammaren av herr *Nestrup m. fl.* (II: 369), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att f. d. ämneslärarinnorna vid Sigrid Rudebecks skola, kommunal flickskola i Göteborg, Elsa Helgesson och Ester Ullman skall fr. o. m. den 1 januari 1953 få åtnjuta pension, bestämd med tillämpning av pensionsunderlag beräknat efter 30 löneklassen.

Till stöd för det väckta förslaget anföres i motionen II: 369 följande.

Den 1 januari 1953 genomfördes med stöd av riksdagens beslut vid 1952 års riksdag under dess höstsession bl. a. en löneroglering för personalen vid det högre skolväsendet. Till följd av riksdagens medgivande skulle emellertid under vissa förutsättningar löneskillnad utgå för tiden fr. o. m. den 1 juli 1952, som om lönerogleringen trätt i kraft redan vid sistnämnda datum. För att sålunda med pension under hösten 1952 avgångna tjänstemän skulle komma i åtnjutande av förmåner anknyttande till lönerogleringen stadgades, att det skulle ankomma på vederbörande myndighet att underställa Kungl. Maj:ts prövning, huruvida en tjänsteman i förekommande fall skulle få åtnjuta pension bestämd med tillämpning av högre pensionsunderlag än det för tjänsten vid tidpunkten för avgången gällande.

Veterligen har skolöverstyrelsen för befattningshavarna vid de högre statliga skolorna vidtagit åtgärder i enlighet med detta stadgande, och det torde sålunda undantagslöst ha förekommit, att t. ex. en adjunkt, som avgick med pension den 31 december 1952 och då egentligen hade ett pensionsunderlag motsvarande 29 löneklassen, regelmässigt erhållit del av den beslutade lönerogleringen på så sätt, att pensionsunderlaget kommit att beräknas efter 32 löneklassen.

Samma bestämmelse gäller för högre kommunala skolor. Där har emellertid icke skolöverstyrelsen utan de enskilda lokala skolstyrelserna haft att taga initiativet. Till underlättande av de lokala skolstyrelsernas behandling av ärendet utfärdade skolstyrelsen den 17 april 1953 anvisningar enligt vilka, för att löneskillnad och högre pension skulle kunna påräknas, antalet tjänster, som vid vederbörande skola finge tillsättas första gången, måste reduceras med en tjänst för varje pensionsavgången lärare. Liksom förhållandet varit beträffande statsläroverken, har de högre kommunala skolornas styrelser funnit det viktigt att i första hand tillgodose sina pensionsavgångna lärare. Här har dock uppkommit två undantag gällande f. d. ämneslärarinnorna vid Sigrid Rudebecks skola, kommunal flickskola i Göte-

borg, Elsa Helgesson och Ester Ullman, vilka avgick med pension den 31 december 1952. Av en underdånig framställning till Konungen den 5 juni 1953 från styrelsen för skolan i fråga framgår, att ifrågavarande lärare vid sin pensionsavgång hade en tjänstetid på 36 år resp. 35 år 6 månader samt att såväl Helgesson som Ullman hade en väl vitsordad tjänstgöring bakom sig. På grund härav kunde något hinder i och för sig icke möta mot deras befordran. Likväl undantog den lokala skolstyrelsen icke på sätt, som anvisats av skolöverstyrelsen, två befordringstjänster för att möjliggöra Helgessons och Ullmans pensionering med tillämpning av högre pensionsunderlag än det som gällde vid deras avgång från tjänst, utan tjänsterna tilldelades andra lärare vid skolan med kortare tjänstetid än de båda förbigångna.

Det torde i och för sig icke råda någon tvekan om att skolstyrelsen haft formell befogenhet att handla så som skett — lika uppenbart är emellertid att åtgärderna strider mot andan och meningen i de bestämmelser, som utfärdats i ämnet. Skolstyrelsen synes för övrigt själv ha kommit till insikt om det mindre tillfredsställande i dess handlingssätt, ty i den ovan åberopade framställningen har man föreslagit, att Helgesson och Ullman skulle få komma i åtnjutande av de bättre förmånerna enligt lönereglerna.

Genom att skolstyrelsen emellertid icke reserverat några befordringstjänster saknades möjligheter för Kungl. Maj:t att bifalla skolstyrelsens framställning. Icke desto mindre förefaller det rimligt, att dessa båda ämneslärarinnor med över 35 års väl vitsordad tjänstgöring vid skolväsendet kommer i åtnjutande av en högre pension.

Såsom i motionerna anföres, har *skolöverstyrelsen* i cirkulär den 17 april 1953 meddelat vissa *anvisningar* i anslutning till den från och med den 1 januari 1953 genomförda lönereglerna för befattningshavarna vid det högre skolväsendet av innebörd, bl. a., att såsom villkor för löneskillnad och förhöjd pension skall gälla, att antalet tjänster, som vid vederbörande skola må tillsättas första gången, reduceras med en tjänst för varje pensionsavgångna lärare.

Vid Sigrid Rudebecks skola i Göteborg inrättades med ingången av år 1953 sju adjunktstjänster i Ca 29 och ämneslärartjänster i Ca 27 (»befordringstjänster»). Skolstyrelsen beslöt den 1 juni 1953 att till innehavare av ifrågavarande tjänster utan ledigförklarande förordna sju vid skolan den 1 januari 1953 tjänstgörande ordinarie lärare. Därjämte beslöt skolstyrelsen att hos Kungl. Maj:t hemställa om rätt för Elsa Helgesson och Ester Ullman, som den 31 december 1952 avgått med pension, att uppbära retroaktiv löneskillnad m. m.

I skrivelse den 5 juni 1953 till Kungl. Maj:t anförde *skolstyrelsen* bl. a. följande.

Styrelsen hade efter grundligt övervägande beslutat att på de sju befordringstjänsterna förordna de den 1 januari 1953 tjänstgörande ordinarie lärare, som hade den längsta tjänstgöringstiden, varierande mellan 88 och 63 terminer. Åldersfördelningen inom lärarkollegierna vid stadens fem kommunala flickskolor vore mycket olika, vilket hade till följd, att i vissa fall lärare med väsentligt kortare tjänstgöringstid än de nämnda erhållit befordringstjänster; i ett fall vore tjänstgöringstiden ej mer än 34 terminer. Det hade därför förefallit skolstyrelsen skäligt, att i tjänst varande lärare med en tjänstetid av mer än 60 terminer ej borde utestängas från beford-

ringstjänst genom att löneskillnad m. m. beviljades två pensionärer. Vägledande för styrelsens beslut hade därvid i viss mån varit, att dessa båda pensionärer varit helt eller delvis tjänstlediga för sjukdom vid tiden för pensionsålderns inträde. Då emellertid såväl Elsa Helgesson som Ester Ullman hade en lång och väl vitsordad tjänstgöring bakom sig, ville styrelsen livligt beklaga, att dess beslut innebure, att de ej komme i åtnjutande av löneskillnad och uttala den förhoppningen, att för deras vidkommande ett avsteg gjordes från gällande bestämmelser.

Genom beslut den 27 november 1953 fann Kungl. Maj:t framställningen ej föranleda någon åtgärd.

Sedermera medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 4 december 1953 med stöd av 5 § kungörelsen den 12 december 1952, nr 770, om retroaktiv lön m. m. i vissa fall, att bland andra Elsa Helgesson och Ester Ullman finge åtnjuta dels tjänste- och familjepensionsrätt med tillämpning av pensionsunderlag för löneklasse 28, dels ock sådan löneskillnad, som avses i samma kungörelse.

Hos Kungl. Maj:t anhöll härefter Elsa Helgesson och Ester Ullman i en den 15 februari 1954 dagtecknad skrift, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att deras pensionsförmåner skulle bestämmas till belopp såsom för befordrad ämneslärarinna i 27 lönegraden i stället för såsom för ämneslärarinna i 25 lönegraden.

Skolöverstyrelsen anförde i häröver avgivet utlåtande i huvudsak följande.

Helgesson och Ullman hemställer att, oaktat den förutsättning för löneskillnad m. m. till pensionsavgången lärare, som är angiven i anvisningarna i cirkulärskrivelsen den 17 april 1953, icke är uppfylld, komma i åtnjutande av tjänstepension beräknad efter 27 lönegraden. Under åberopande av Kungl. Maj:ts beslut den 27 november 1953 och då några nya omständigheter av betydelse för frågans bedömande icke anförts i den nu föreliggande framställningen, får skolöverstyrelsen hemställa att framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Genom beslut den 23 juli 1954 fann Kungl. Maj:t ansökningen icke föranleda någon åtgärd.

Utskottet. När med ingången av år 1953 sju befordringstjänster inrättades vid den kommunala flickskolan Sigrid Rudebecks skola i Göteborg ställdes skolstyrelsen inför valet att antingen besätta samtliga sju befattningar med i tjänst varande lärare eller undantaga två av befordringstjänsterna för att i stället möjliggöra Helgessons och Ullmans pensionering med tillämpning av högre pensionsunderlag än det som gällde vid deras avgång ur tjänst den 31 december 1952. Skolstyrelsen träffade sitt avgörande i enlighet med det förra alternativet. Skolstyrelsen handlade härvid — vilket även vitsordas i motionerna — inom ramen för sin befogenhet. Att under sådana omständigheter staten nu skulle genom särskilt beslut av riksdagen inskrida genom att tillförsäkra de ifrågavarande två f. d. lärarinnorna det med de nya befordringstjänsterna förenade högre pensionsunderlaget synes utskottet icke motiverat, helst som en framställning i dylikt syfte nyligen lämnats

utan bifall av Kungl. Maj:t. Det må här erinras, att Helgesson och Ullman genom särskilt medgivande av Kungl. Maj:t tillerkänts i kungörelsen 1952: 770 omfördäld retroaktiv löneskillnad.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 247 och II: 369 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 8 november 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näs-gård, Leander, Boman, fröken Andersson, herrar Näsström, Sundelin, Ragnar Persson, Thun, Erik Svedberg, Axel Andersson, Holmqvist, Elfving och Ivar Nilzon; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Rubbestad, Eriksson i Sandby, Åkerström, Hoppe, Staxäng, Johansson i Mysinge, fru Ericsson i Luleå, herrar Nihlfors, Gustafsson i Stockholm, Almgren och fröken Vinge.